

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

R. P. Ioannis Azorii Lorcitani, Societatis Iesv Presbyteri Theologi, Institutioes Morales

In Quibus Univers[ae] Quaestiones ad Conscientiam recte aut prave
factorum pertinentes, breuiter tractantur

Azor, Juan

Coloniae Agrippinae, 1612

4 De mendacijs, quae in factis, vel signis consistunt.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14014

voce per metaphoram, vel translationem significant.

Secundò, si fabulari narremus, vt res vere gestas, tunc non est licitum nobis eas recensere etiam ad persuadendum aliquid boni, quia sunt mendacia. Si verò eas referamus, vt fabulas, tunc est licitum, quia eas assumimus ad aliquid aliud significandum, in ipsis tanquam in quibusdam typis, & signis adumbratum.

Dubium quartum, An sit mendacium rem dubiam, & incertam, tanquam veram, & certam asseuerare? Respondetur, si eam asseueremus tanquam certam, mentimur, quia quod dubium est, scienter asseueramus esse certum.

Secundò, si eam asseueremus, vt veram, non quidem mentimur, quia fieri potest, vt sit vera, sed nos ipsos exponimus periculo dicendi mendacium, quia potest esse falsum, cum sit dubium.

De Mendacijs, quæ in factis, vel signis consistunt.

CAPVT IIII.

DE his lege Nauarrum in *Manuali, cap. 13. num. 8. Sa. Thom. 2. 2. question. 111. Caieta. in summa, verbo. hypocrisis.*

Notandum Primò, hypocrisis esse simulationem, quia quis fingit se esse sanctum, vel bonum, cum non sit, & hoc potest fieri dupliciter.

Primò, cum quis factis præ se fert sanctitatem, quam non habet.

Secundò, quando quis, vt bonus appareat, peccatum occultat, quod habet.

Notandum secundò, simulationem esse, quando quis vitat re, vel facto aliquo, tanquam signo ad significandum aliquid aliud, quam ipse intendit.

Dubium, quando hypocrisis sit mortale peccatum? Respondetur, ex communi omnium sententia, tunc esse, quando quis fingit sanctitatem, vel vitæ integritatem contra caritatem Dei, vel proximi, hoc est cum notabili damno proximi, inimicum, vt assequatur beneficium Ecclesiasticum, vel officium publicum, vel aliam quamcumque dignitatem honorificam: cum tamen aliqui sit indignus. Item si quis fingat vitæ bonitatem, vt impudè possit doctrinam continentem seminare, & alios seducere, Caiet. Nauarr. loco citato.

Dubium secundum, An sit peccatum mortale, bonitatem vitæ fingere, vt quis elemosynas vberiores assequatur, item si quis fingat pauperem siue egestatem, vt sibi ampliores elemosynas contingerent? Respondetur. Primo, si quis sufficientia bona habeat ad vitæ sustentationem, peccat mortaliter, si pauperem fingat, vt elemosynas extorqueat: quia huiusmodi simulatio est in re graui. Si verò quædam obligetur ad restituendas elemosynas acceptas pauperibus, vel his quibus de derunt, diximus de hoc dabitur in *Tractatu, de Restitutione in communi.*

Secundò, si quis reuera iudget elemosynas ad vitæ subsidium, non peccat mortaliter, si fingat vitæ bonitatem solum, vt elemosynas obtineat, ex quibus possit vivere: quia cum reuera sit pauper non est sitas grauis, si vitæ bonitatem fingat, at verò erit peccatum mortale, si huiusmodi bonitatem simulet, aut vulnere, vel morbum, aut pauperem maiorem, quam habeat, vt assequatur maiores elemosynas, quam sint necessitate ad commodam eius sustentationem, huiusmodi enim simulatio est, in re graui.

Dubium tertium, An aliquando liceat vt simulatione? Respondetur, aliquando licere, ob iustam causam, & rationem: nimirum in re militari: sunt enim insidie militares, quibus inuicem hostes sese solent decipere, & sunt insidie vtriusque parti belligeranti communes. Item in ludo collatores solent vt quibusdam fraudibus inter se uelutim, vt explectimus in *Tractatu, de Restitutione ex delictis, cum ageremus de ludo.*

Secundò simulatio est licita, quando nulli nocet, & plerimum prodest nobis, vel alijs: nimirum ad evitandum mortem, vel graue aliquod damnum, siue periculum famæ, honoris, vel bonorum temporalium sic enim Dauid simulauit aliquando stultitiam. 3. Reg. 21. Sic regularis, vel clericus transiens per terras Hæreticorum, simulat se secularem, mercatorem, vel militem. Item Christianus transiens per terras Turcarum, vel aliorum hostium, licet simulat occultando se Christianum, dummodo non mentiat in verbis.

Si Roges, an sit licitum vt habitu infidelium, item lingua, & sermone infidelium, vt quis effugiat aliquod imminens periculum? Hoc dubium resoluiimus in *primo Præcepto Decalogi, cum de Fide tractaremus.*

Si quæras secundò, an sit licitum simulare sexum, V. g. an peccet femina si nõ vtatur habitu femineo? Respondetur.

Primò, non ita secundum rectam rationem hæc dedecere personam, vt iustus de causis aliquando non sit licita, nimirum ad fugiendum iustè ex carcere, vel ex feruitute, vel captiuitate. Item ad evitandum aliquod insidiarum periculum. Item ob gratiam relaxandi animi ob bonum aliorum citra scandalum.

Secundò, hæc iustè prohiberi solent legibus, vel statutis humanis: quia huiusmodi habitu simulato, solent homines peccata perpetrare, & damna inferre. Vnde vbiunque fuerint hæc statuta, vel leges, peccatum erit contrarium facere.

Tertiò, etiam vbi non sunt huiusmodi leges, vel statuta, erit peccatum mortale eiusmodi ficto habitu vt, si sit ob finem malum, vel cum graui periculo offensionis, vel scandali aliorum.

Quartò, si quis huiusmodi simulato habitu vtatur solum ex leuitate animi, erit veniale peccatum. Siluester, verb. *Femina, num. 2. Rosella num. 1. Taberna num. 4. Armilla num. 2.*

Dubium quartum, Quid sit dicendum de iudicibus, qui vt solent simulatione aliqua, vt ea reo, vel actore, vel teste veritatem rei aliqui dubiæ exorqueant. De hoc *Contrauiuas lib. 1. Variarum resolutionum, c. 2. num. 16.*

Dubium quintum, quid sit dicendum de puella corrupta, quæ occultando sui corporis corruptionem, simulat carnis integritatem, ne se prodatur, & ne atceatur à Velo consecrationis, quo velati solent puellæ virgines? Ad hoc dubium respondimus in *sexto Præcepto Decalogi.*

Dubium sextum, quid sit dicendum de his, qui solent certis anni temporibus laruis, qui vulgò masculinæ dicuntur? Respondetur. Quotiescumque huiusmodi laruis, quis vitatur ob malum finem, vel cum graui aliorum detrimento, vel periculo, peccat mortaliter.

Secundò, si quis vitatur solum iocis gratia, & relaxandi animi absque alio periculo, non est peccatum: quod si fiat ex leuitate animi, erit veniale peccatum.

Dubium septimum, Quid sit dicendum, si quis sic causa, vt alius mendacium dicat, vel iuret bona fide, ita vt is, qui iurat nesciat se iurare falsum; cum tamen is, qui iurat eum ad iurandum, inuitet scienter ad iurandum falsum. Respondetur, non esse peccatum ex parte eius, qui iurat, quia ignorans, bona fide iurat falsum: ex parte verò eius, qui scienter inuitat ad iurandum falsum, esse peccatum mortale, si falsum iuret: veniale verò, si tantum leue mendacium dicatur absque iuramento vloy, quoniam is, qui scienter inuitat ad iurandum falsum, habet pro obiecto iuramentum falsum alienius: & quantum est ex parte sua, falso iuratur ab altero. Nec refert si is, qui iurat ex ignorantia, bona fide putet non iurare se falsum, quia falsus est, si is, qui inuitat, sciat esse falsum, quod iurat. Sicut peccat mortaliter sacerdos, qui scienter plebi ignoranti exhiberet hostiam non consecratam adorandam: nam licet plebs adorando non peccet, quia bona fide putat esse consecratam, peccat tamen sacerdos, qui quantum est ex parte sua, scienter idololatricæ peccatum committitur.

Dubium octauum, An sit mendacium, cum quis tacendo, vel occultando veritatem, quam alioqui confiteri tenetur, non prodit. Respondetur, non esse proptiè, & strictè mendacium, quia nihil verbis exprimitur, sed esse peccatum omissionis, quia omittitur veritas tempore, quo potest & debet exprimi.

De contumelijs, & ceteris iniurijs, qua in verbo consistunt contra proximum.

CAPVT. V.

DE his agit S. Thomas 2. 2. *questi. 72. articuli. 2.* Sotus *lib. 3. De Iustitia, questi. 9. articulo. 10.* Summistæ *verb. Contumelia*, Siluester, Angelus, Atmillia, Tabiena.

Notandum est primò, tria esse peccata, quæ sunt iniuriæ, in verbo consistentes contra proximi honorem, nimirum, contumeliam, conuitium, & improprium. Sunt autem contra honorem proximi, quia honor est, vt docet S. Thomas 2. 2. *questi. 63. artic. 3.* exhibitio reuerentiæ in testificationem excellentiæ alicuius, præsertim virtutis. Huiusmodi verò peccatum propriè & directè sumptum est contra reuerentiam debitam alicui.

Secundò notandum, contumeliam esse iniuriam, qua verbis obicitur alteri cum in eius, siue quodcumque aliud peccatum ipsius, in præsentia eius. V. g. si quis compellat alium furem, vel hæreticum, vel patriæ præditorem. Vnde *li. ff. De iniurijs* colligitur, quod contumelia fit dicti acerbitas ob culpam commissam contra honorem alterius. Conuitium verò est iniuria, qua verbis obicitur alteri malum eius, siue culpæ, siue pœnæ, siue naturæ in præsentia ipsius. Vt si quis compellat alium furem, vel ignarum, vel stultum, cochilem, gibbosum, malè natum, aut aliquid huiusmodi. *Litem apud Labeonem. ff. De iniurijs.* Improprium autem est iniuria, qua alteri obicitur beneficium in ipsum antea collatum, quod est quasi quædam ingratitude exprobratio. Sepe tamen promiscuè etiã ista confunduntur.

Dubium, an iste tres verbales iniuriæ specie distinguantur? Respondetur ex Caietano, & Soto *locis supra citatis* non distingui specie, sed esse tantum modos quosdam accidentatos, magis, aut minus augentes malitiam peccati, quia omnes istæ tres iniuriæ in verbo consistunt contra honorem debitum proximi: honor autem proximi non distinguitur in species. Si obicitur: Contumelia, vel conuitium in patrem, regem, vel prælatum distinguitur specie ab alijs contumelijs, quia huiusmodi contumelia specialiter contra pietatem patri debitam, Regi, Principi, vel Prælato est? Respondetur huiusmodi contumeliam in ratione contumeliæ, non distingui specie, quia solum est contra honorem debitum alteri, & solum læditur honor debitus alteri, non pietas erga illum. Sicut si quis detrahat patri, vel Principi, vel Prælato, non est peccatum detractionis, specie distinctum ab alijs detractionibus, quia omnis detraçtio solum est contra famam alicuius: fama autem hominis non distinguitur in species. Secus verò est, si quis vulneret, aut occidat patrem, aut coeat quis cum matre: huiusmodi enim peccatis, violatur pietas debita parentibus.

Si verò quæras, an aliquando sit necessarium in confessione exprimere qualitatem contumeliæ? Sotus *loco citato* ait aliquando esse necessarium, vel ob magnitudinem eius, quod acerbè dicitur, vel ob qualitatem personæ, cui contumelia obicitur. V. g. si quis compellet alium, prædonem, vel hæreticum, vel proditorem. item, si quis conuitia iacet in Regem, Principem, vel Prælatum: quia licet contumeliæ specie non differant, est tamen opinio Soti, & multorum aliorum valde probabilis, circumstantias peccatorum, malitiam grauius augentes in eandem speciem esse in confessione exprimendas.

Dubium secundum, An istæ tres contumeliæ ordinariæ

requirant ex natura sua præsentiam eius, in quem contumeliæ, vel conuitia iactantur? Respondetur ex S. Thom. & Soto *locis citatis*, requirere: in hoc enim contumeliæ distinguntur à detractione, quod detraçtio semper est iniuria, qua fama absentis læditur: Contumelia verò est iniuria, qua honor præsentis dehonèstatur. Vnde contumelia, & detraçtio se habent in hoc, sicut furtum, & rapina: nam rapina fit, domino rei præsentis, & iniurio, vel saltem sciens, & iniurio: furtum verò fit clam, in scio domino rei: at in *litem apud Labeonem. ff. de iniurijs*, dicitur: (Conuitium non tantum præsentis, verum absentis quoque fieri potest.

Dubium tertium, An prædictæ contumeliæ solum consistant in verbis? Respondetur ex Soto, & S. Thoma *locis citatis*, vt plurimum consistere in verbis, aliquando tamen etiam in nutibus, motibus, & factis, sed non quomodo eoque acceptis, sed tanquam signis ad aliquam iniuriam representandam. Talis erat apud Romanos contumelia pollicem inter duos digitos alicui ostendere.

Dubium quartum, An blasphemiam in Deum, vel aliquem Sanctum comprehendatur inter huiusmodi contumelias? Respondetur, blasphemiam in Deum, vel Sanctos esse quidam contumeliam: sed quia est speciale quædam contumelia contra religionem, ideo est speciale peccatum multò grauius, & habet speciale nomen, nimirum blasphemiam. Et est annotandum blasphemiam in Deum, vel Sanctos verò, & propriè esse contra honorem, & religionem debitam Deo vel Sanctis: cæterum, quia vt plurimum blasphemiam continent verbalem hæresim, quæ blasphemiam solent dici hæreticales: ideo S. Thomas blasphemiam conueniunt inter peccata contra Fidei. 2. 2. *q. 23.*

Dubium quintum, Quomodo contumelia sit peccati contra iustitiam? Respondetur ex communi omnium sententia, esse contra iustitiam, quia est iniuria, qua honor alterius læditur: omne autem peccatum, quo tollitur, aut læditur in totum, vel ex parte ius alterius, est contra iustitiam: sicut enim iustitiam est reddere suum ius alteri, sicut iustitiam est, adinere ius alterius, eo iure formaliter, aut virtualiter, ex quo sequitur, contumeliam ex obiecto suo, & natura esse grauius peccatum furto, quia est contra honorem alterius; at honor plus aestimatur, quam bona temporalia.

Dubium sextum, Quot modis contingant contumeliæ peccata? Respondetur ex Soto *loco citato*, & communi sententia, huiusmodi peccata, quæ consistunt in verbis, in hoc differre à peccatis, quæ in facto consistunt, quod ea, quæ facto perficiuntur, in solo ipso facto scienter procedente consistunt, vt homicidium, adulterium, furtum quæcumque intentione fiant, dummodo scienter admittantur, peccata sunt. At verò peccata, quæ consistunt in verbis, non sunt postea, nisi ex intentione admittantur, quia consistunt in verbis, vt significatiuis; at verba cum significant ex placito hominum, similiter significant ex intentione hominum. Vnde verbum, quod aliqui esset contumeliosum, si dicitur gratia correctionis, vel disciplinæ, vel iocis, definit esse contumeliosum. Item de cæteris peccatis in verbo consistentibus, est iudicium. Ex dictis sequitur, contumelias posse dupliciter accidere.

Primò, ex intentione dicentis, cum ex ea verba probrofa iaciuntur in alium: & tunc dicitur esse contumelia directè, & formaliter.

Secundò, cum verbum probrosum iacitur in alium: non quidem ex intentione exprobrandi, sed ex lata culpa, hoc est, ex crassa imprudentia, ignorantia, vel consideratione, vel negligentia, & tunc dicitur esse contumelia indirecta, & virtualis, quia perinde est, ac si contumeliosum verbum iactaretur ex intentione: quia is, qui loquitur, tenetur aduertere, & diligentiam adhibere, ne huiusmodi contumeliosa verba dicantur. Idem est iudicium de detrahente, aut malè iurante, siue perante, & de profertente hæresim incaute, negligentem, vel imprudentem: omnium enim huiusmodi peccata in verbo consistunt.

Dubium